

Porgy Franssen en Daniël Samkalden als depressieve dominee en zijn alter ego

Gespleten persoonlijkheid

Dichter en dominee. Op zich geen merkwaardige combinatie. Poëzie genoeg in de bijbel. Bij François HaverSchmidt waren ze in één persoon verenigd, maar botsten ze ook met elkaar. Over die frictie gaat 'Piet Paaltjens, de muzikale thriller'.

Het moet een gespleten persoonlijkheid zijn geweest, deze negentiende-eeuwse predikant François HaverSchmidt. Als schrijver en dichter maakte hij naam als Piet Paaltjens. Op het toneel wordt de hoofdpersoon van deze voorstelling dan ook door twee acteurs gespeeld. Niet afwisselend, maar tegelijkertijd. Porgy Franssen kruipt in de huid van de tobbede dominee, terwijl Daniël Samkalden zijn alter ego Piet Paaltjens speelt.

Voor de theaterproductie 'Piet Paaltjens, de muzikale thriller', die volgende week in Leiden zijn première beleeft, zijn spelers uit de meest uiteenlopende disciplines samengebracht. Porgy Franssen is een klassiek acteur. Daniël Samkalden is een typische kleinkunstenaar, die zich beweegt tussen columns schrijven en cabaret bedrijven. Op het podium krijgen zij gezelschap van liedjesschrijver Theo Nijland en operazanger Maarten Koningsberger. Voor de muzikale inkleuring krijgen zij versterking van twee gitaristen, onder wie Olga Franssen, de zus van Porgy.

„Het is inderdaad een rare combinatie van mensen”, beaamt Han Römer, die de regie voor zijn rekening neemt. Voor hem is dat echter niet ongebruikelijk. In het verleden maakte hij bijvoorbeeld producties met acteurs en cabaretiers.

Optelsom

„Bij elkaar zijn ze meer dan een eenvoudige optelsom. Acteurs zijn enorm goed in spel, terwijl cabaretiers meester zijn in het contact maken met het publiek. Die combinatie maakt een regieklus als deze interessant”, aldus Römer. „We hadden wel een tekst, maar die is alleen als basis gebruikt. Deze vier man-

nen zijn geen mensen die lukraak opdrachten van anderen uitvoeren. Het zijn makers. We zijn uitgebreid gaan discussiëren en zo is gaandeweg de voorstelling ontstaan.”

Ze werden geprikkeld door het merkwaardige levensverhaal van François HaverSchmidt. De Friese apothekerszoon kwam tot bloei toen hij in Leiden theologie ging studeren. Hij geënoot van de vrijheid, van het gezelschap van zijn vrienden en van het spelen met taal. De student schreef soms morbide versjes, waarschijnlijk geïnspireerd door de doodbidder die onder hem woonde aan de Hogevoerd.

Dit losse leven moest HaverSchmidt vaarwel zeggen toen hij als predikant ging werken in het Friese gehucht Foudgum. Het was uit met de pret. Hij moest de stugge Friezen vanaf de kansel toespreken en humor was daarbij niet gewenst. Piet Paaltjens bleek een uitlaatklep. Verscholen achter dit pseudoniem kon hij alles zeggen en schrijven wat hij als dominee nooit kon verkopen. „Het was meer dan een pseudoniem”, zegt regisseur Han Römer. „Hij had bij Piet Paaltjens een heel leven gefantaseerd, alsof hij echt bestond.”

Zijn bekendste werk is 'Snikken en grimlachjes' uit 1867, waarin hij een ironische schets geeft van het studentenleven. „Ik heb het nog gelezen op de middelbare school. 'Grimlachjes' staat zelfs bij mij in de boekenkast. Latere generaties hebben het volgens mij niet meer gelezen. Bijna iedereen kent Piet Paaltjens wel van naam, maar niemand weet meer wat hij geschreven heeft.”

Op het toneel wordt François HaverSchmidt geconfronteerd met zijn alter ego, die hem teistert met de vraag waarom hij niet is blijven schrijven. Het publiek ziet de laatste uren van zijn leven. De predikant is inmiddels volledig ten prooi gevallen aan depressiviteit en zwaarmoedigheid. Römer: „Uiteindelijk is hij ook van zijn geloof gevallen. De bijbel vond hij een boek met sprookjes. Na dertig jaar beseft hij dat hij eigenlijk nooit dominee had moeten worden. Hij is eeuwig blij-

ven verlangen naar het Piet Paaltjens-leven in Leiden.”

De voorstelling wordt doorsneden met liedjes. Theo Nijland heeft daarvoor gedichten van Piet Paaltjens op muziek gezet. En waarom heet het een muzikale thriller? „Het is wel muzikaal, maar geen echte thriller. Er komt een moord in voor. De zelfmoord van François HaverSchmidt. Of wordt hij vermoord door zijn alter ego?”

THEO DE WIT

'Piet Paaltjens, de muzikale thriller' met Porgy Franssen, Daniël Samkalden, Theo Nijland en Maarten Koningsberger. Te zien in o.a.: 25, 26 en 27/2, Schouwburg, Leiden; 4/3, Schouwburg, Velsen; 5/3, Singer Theater, Laren; 6/3, De Vest, Alkmaar; 12/3, Gooiland, Hilversum; 13/3, De Meerse, Hoofddorp; 17/3, Purmaryn, Purmerend; 10/4, Kenner Theater, Beverwijk; 22/4, Kampanje, Den Helder; 29/4, Speeldoos, Baarn; 19/5, Het Park, Hoorn; 26 en 27/5, Toneelschuur, Haarlem.

Daniël Samkalden en Porgy Fransen als François HaverSchmidt en zijn botsende alter ego Piet Paaltjens.

FOTO BEN VAN DUIN